

Janusz Ostrowski^{1, 2}, Bolesław Rutkowski^{2, 3}

¹Zakład Historii Medycyny, Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

²Sekcja Historyczna Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego

³Katedra i Klinika Nefrologii, Transplantologii i Chorób Wewnętrznych, Gdański Uniwersytet Medyczny

Poczet Członków Honorowych Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego. Część XXV — Doktor Irena Marcinek

Honorary Members of The Polish Society of Nephrology. Part XXV — Doctor Irena Marcinek

ABSTRACT

The previous paper published by the members of the Historical Section of the Polish Society of Nephrology (PTN) within the series on the honorary members of the PTN featured the renowned Slovak nephrologist, a devoted friend to Poland and Poles — professor Miroslav Mydlik. The current, 25th publication in the series concerns, for the first time, a person who was not a nephrologist, and yet, thanks to a different kind of achievements than the previous characters of our publications, received this honourable title, being the greatest distinction the Society has at its disposal. In this case, it is Dr. Irena Marcinek, a representative

of the Ministry of Health and Social Welfare, responsible, inter alia, for the development of dialysis treatment in Poland. A large group of more experienced and mature nephrologists, especially those involved in dialysis treatment, remember I. Marcinek for her efforts to develop this relatively young medical field, for her openness to all the difficult problems encountered at that time and not least for her great kindness and willingness to help each one of us. For this reason, the nature of the publication will be slightly different from the previous ones in this series.

Forum Nefrol 2019, vol 12, no 1, 74–78

Key words: Polish Society of Nephrology, honorary members, history of nephrology

Obecna publikacja jest już dwudziestą piątą pracą w serii artykułów przedstawiających polskich i zagranicznych członków honorowych Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego (PTN), pojawiających się regularnie od 2013 roku co kwartał na łamach „Forum Nefrologicznego”. W ostatnim numerze czasopisma bohaterem naszego cyklu był profesor Mirosław Mydlik z Koszyc na Słowacji. Wszyscy dotychczas prezentowani bohaterowie byli nefrologami klinicznymi i przysłużyli się rozwojowi nefrologii oraz PTN dzięki swojej działalności naukowej, akademickiej i klinicznej.

Bohaterem niniejszej publikacji jest lekarz, ale nie nefrolog — wysokiej rangi urzędnik Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej, jakim była Pani Doktor Irena Marcinek. Obecnie Doktor Marcinek znana jest jedynie grupie — niestety ciągle się zmniejszającej — bardziej dojrzałych i doświadczonych nefrologów, zwłaszcza tych, którzy zajmowali i zajmują się nadal leczeniem dializami. Na tym polu miała największe osiągnięcia, ale dotyczyły one również innych działów nefrologii, a także transplantologii. Warto więc przypomnieć sylwetkę Doktor Ireny Marcinek tym, którzy ją znali,

Adres do korespondencji:

dr hab. Janusz Ostrowski, prof. CMKP
Centrum Medyczne
Kształcenia Podyplomowego
Zakład Historii Medycyny
ul. Kleczewska 61/63, 01–826 Warszawa
tel.: 54 412 96 00, faks: 54 412 96 10
e-mail: janusz.ostrowski@cmkp.edu.pl

Rycina 1. Doktor Irena Marcinek (fot. Janusz Ostrowski)

a także tym, którzy nie mieli okazji jej spotkać na swojej drodze życiowej i zawodowej. Opracowanie według autorów jest bardzo aktualne ze względu na mijającą wkrótce pierwszą rocznicę śmierci Pani Doktor [1].

Doktor Irena Marcinek ukończyła studia medyczne na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Katowicach w 1956 roku. Po zakończeniu studiów, w ramach obowiązujących wówczas nakazów pracy, Irena Marcinek wyjechała do Warszawy i rozpoczęła pracę w przychodni dziecięcej w zakresie higieny szkolnej. To dało jej możliwość ukończenia specjalizacji w dziedzinie pediatrii (ryc. 1).

W roku 1974 otrzymała propozycję pracy w Ministerstwie Zdrowia w charakterze wicedyrektora Departamentu Specjalistycznej Opieki Zdrowotnej i skorzystała z tej okazji. W późniejszym okresie, po przekształceniach w Resorcie Zdrowia, została wicedyrektorem Departamentu Polityki Zdrowotnej. Pracując na tym stanowisku, miała możliwość wspierania starań środowiska nefrologicznego, które pragnęło nadrobić wieloletnie zaniedbania w zakresie rozwoju opieki nad pacjentami z chorobami nerek, a w szczególności ze schyłkową niewydolnością nerek. Zresztą, jak sama pisała w swoim krótkim i bardzo skromnym wspomnieniu, jej zainteresowanie problematyką chorób nerek rozpoczęło się podczas studiów. Natomiast w okresie pracy w cha-

rakterze lekarza dziecięcego bardzo leżał jej na sercu los dzieci z chorobami nerek, które umierały z braku dostępu do — jak to określiła — „radykalnej, skutecznej pomocy specjalistycznej”. Pierwsze kontakty Doktor Marcinek z profesorem Tadeuszem Orłowskim, wówczas jedną z czołowych postaci polskiej nefrologii i transplantologii, utwierdziły ją w przekonaniu, że istnieje pilna potrzeba rozwoju stacji dializ oraz zwiększenia aktywności w zakresie przeszczepiania nerek. Doktor Irena Marcinek zaangażowała się ogromnie w stworzenie Programu Poprawy i Rozwoju Dializoterapii i Transplantacji Nerek. Pierwszy etap tego Programu został opracowany przez Krajowy Zespół Konsultanta Medycznego w Dziedzinie Nefrologii, któremu przewodniczył profesor Andrzej Manitius. Drugi etap Programu został opracowany i był realizowany pod kierownictwem jednego ze współautorów niniejszej publikacji. Rola Doktor Marcinek w tworzeniu, a przede wszystkim w realizacji Programu była nie do przecenienia. Należy bowiem pamiętać, że powodzenie zawartych w nim zamierzeń uzależnione było od uzyskania dostępu do finansowania zakupów aparatury i sprzętu używanego z budżetu Ministerstwa Zdrowia. Aby osiągnąć ten cel, należało w kolejnych latach uzyskać wsparcie Kierownictwa Resortu, a także Sejmowej Komisji Zdrowia. Dzięki umiejętności poruszania się w skomplikowanej przestrzeni rządowo-parlamentarnej, którą miała Doktor Marcinek, udało się wspólnymi siłami wywalczyć to, co wydawało się niemożliwe. Doprowadziło to do rozwoju sieci stacji dializ oraz rozwoju leczenia powtarzanymi hemodializami. Doktor Marcinek była zawsze honorową postacią podczas uroczystych otwarć nowych ośrodków dializacyjnych (ryc. 2, 3) [2].

W kolejnym etapie udało się także zapewnić dostęp do leczenia dializą otrzewnową. Metoda ta była szczególnie potrzebna środowisku nefrologów dziecięcych w leczeniu dzieci ze schyłkową niewydolnością nerek. W efekcie pomyślnego rozwoju dializoterapii leczenie to stało się dostępne dla coraz szerszych rzesz pacjentów, którzy go potrzebowali. Prawdziwy przełom nastąpił na styku XX i XXI wieku, kiedy możliwe stało się odrzucanie wszelkich wykluczeń i proponowanie leczenia nerkozastępczego wszystkim osobom potrzebującym tej terapii. W ten niewątpliwy sukces środowiska nefrologicznego Doktor Irena Marcinek wniosła swój niepośledni wkład. Warto też wspomnieć, że również powszechne wprowadzenie erythropoetyny do terapii niedokrwistości ner-

▶▶Prawdziwy przełom nastąpił na styku XX i XXI wieku, kiedy możliwe stało się odrzucanie wszelkich wykluczeń i proponowanie leczenia nerkozastępczego wszystkim osobom potrzebującym tej terapii. W ten niewątpliwy sukces środowiska nefrologicznego Doktor Irena Marcinek wniosła swój niepośledni wkład◀◀

Rycina 2. Doktor Irena Marcinek podczas otwarcia Stacji Dializ w Działdowie (ze zbiorów dr. Antoniego Koźmińskiego)

Rycina 3. Doktor Irena Marcinek w czasie otwarcia Stacji Dializ Gambro we Włocławku w 2005 roku (ze zbiorów dr. hab. Janusza Ostrowskiego)

►►Można bez przesady stwierdzić, że bez jej zaangażowania, ogromnego poświęcenia i umiejętności poruszania się w biurokratycznej maszynie oraz nieustępliwości polska nefrologia i transplantologia nie mogłyby się cieszyć takim rozwojem◄◄

kopochodnej odbyło się przy jej znaczącym udziale. Pierwsze fundusze centralne na zakup tego cennego leku zostały wyasygnowane przez ówczesnego dyrektora Departamentu Farmacji, dr. Stefana Zielińskiego, na wniosek przedstawiony za pośrednictwem Doktor Ireny Marcinek.

Nie sposób pominąć zaangażowania Doktor Marcinek w rozwój przeszczepiania nerek, a w kolejnym etapie także przeszczepiania innych narządów. W tym zakresie współpracowała z profesorem Wojciechem Rowińskim — wieloletnim Konsultantem Krajowym w Dziedzinie Transplantacji — a także z profesorem Januszem Wałaszewskim oraz profesorem Mieczysławem Lao. Warto w tym miejscu wspomnieć, że pierwsze fundusze centralne uzyskano ze wspomnianego Programu Poprawy i Rozwoju Dializoterapii i Przeszczepiania Nerek. W późniejszym okresie dopracowane zostały kolejne etapy programu rozwoju przeszczepiania serca, wątroby oraz innych tkanek i narządów. Co ważne, dzięki wsparciu Doktor Marcinek udało się uzyskać dostęp do przeznaczonych na ten cel funduszy pochodzących z budżetu Ministerstwa Zdrowia. Umożliwiło to nie tylko stopniowe zwiększanie liczby

przeszczepeń w kolejnych latach, ale także stworzenie dostępu do nowoczesnych leków immunosupresyjnych zapobiegających odrzuceniu przeszczepionego narządu. Obecnie z satysfakcją możemy stwierdzić, że stan leczenia nerkozastępczego w naszym kraju zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym nie odbiega od sytuacji w rozwiniętych krajach Unii Europejskiej. Trzeba jednak pamiętać o zasługach, które położyły w jego rozwoju takie osoby jak Doktor Irena Marcinek. Można bez przesady stwierdzić, że bez jej zaangażowania, ogromnego poświęcenia i umiejętności poruszania się w biurokratycznej maszynie oraz nieustępliwości polska nefrologia i transplantologia nie mogłyby się cieszyć takim rozwojem. Na dodatek należy pamiętać, że ten rozwój przekłada się wprost na stworzenie możliwości uratowania życia wielu pacjentów ze schyłkową niewydolnością nerek oraz innych narządów [3].

Za wszystkie wspomniane osiągnięcia w rozwoju dializoterapii i transplantacji narządów doktor Irena Marcinek została przyjęta w poczet Członków Honorowych Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego, a także Polskiego Towarzystwa Transplantacyjnego. Pierwszy wymieniony tytuł został przyznany w czasie IX Konferencji Naukowo-Szkoleniowej PTN we Włocławku w 1996 roku, a dyplom wręczony w czasie kolejnej, X Konferencji w 1997 roku w Tarnowie. To całkowicie wyjątkowa sytuacja, że nie mając tytułu profesorskiego oraz nie pełniąc nigdy funkcji zarządczych w wymienionych towarzystwach naukowych, bohaterka

naszej publikacji zasłużyła na tak wysokie wyróżnienie. Autorzy opracowania, zachowując odpowiednie proporcje, mieli okazję wieloletniej bliskiej współpracy z Doktor Marcinek i z całą odpowiedzialnością mogą stwierdzić, że wyróżnienie to jest w pełni zasłużone (ryc. 4, 5).

Doktor Irena Marcinek była urzędnikiem doskonałym. Mimo zupełnie odmiennej sytuacji gospodarczej naszego państwa niespotykane jest, aby jedna osoba przez tak długi czas, z taką konsekwencją i odnosząc takie sukcesy, realizowała we współpracy z innymi osobami zadanie, które doprowadziło do niespotykanego rozwoju dializoterapii i transplantacji nerek i innych narządów w Polsce. Ale Doktor Marcinek nie ograniczała się tylko do mocno absorbującej pracy urzędniczej. Gotowa była zawsze spotykać się i pomagać każdemu z nas w trudnych chwilach. Poszerzała także swoją wiedzę medyczną w najbardziej interesującym ją zakresie, uczestnicząc w okresie swojej największej aktywności, a także już po przejściu na emeryturę w dużej części konferencji naukowych i szkoleniowych w Polsce i poza jej granicami, np. w kongresach ERA-EDTA (*European Renal Association — European Dialysis and Transplant Association*) (ryc. 6) [4].

Mamy nadzieję, że powyższe rozważania przekonały naszych szanownych Czytelników, że Doktor Irena Marcinek w pełni zasłużyła na wyróżnienie i na utrwalenie w naszej wspólnej wdzięcznej pamięci ze strony nie tylko środowiska nefrologicznego i transplantacyjnego, ale także pacjentów leczonych nerkozaścępczo.

Pani Doktor Marcinek zmarła 29 marca 2018 roku w wieku 87 lat. W dniu 7 kwietnia 2018 roku w kościele św. Katarzyny na Służewie została odprawiona żałobna msza święta, po czym Doktor Irena Marcinek została pochowana na Nowym Cmentarzu Służewskim przy ul. Wałbrzyskiej w Warszawie. Środowisko nefrologiczne i transplantacyjne straciło swojego wielkiego Przyjaciela, zawsze gotowego do udzielania pomocy i rozwiązywania napotykaných problemów, po prostu dobrego Człowieka.

14.10.1996 r.

J.W.Pani
Dr n.med. Irena Marcinek
Ministerstwo Zdrowia
i Opieki Społecznej
Departament Lecznictwa

ul. Miodowa

W a r s z a w a

Wielce Szanowna Pani Doktor,

Z wielką przyjemnością pragnę zawiadomić, że decyzją Walnego Zebrania, podjętą w dniu 11.10.1996 r. we Włocławku, została Pani wybrana Członkiem Honorowym Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego, w uznaniu zasług położonych dla rozwoju dializoterapii w Polsce.

Składając Pani Doktor serdeczne gratulacje oraz wyrazy głębokiego szacunku, żywię nadzieję, że w dalszym ciągu będzie Pani wspierała działalność naszego Towarzystwa.

Prof.dr hab.med. Franciszek Kokot
Prezes Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego

Rycina 4. Dokument stwierdzający nadanie Doktor Irenie Marcinek tytułu Członka Honorowego PTN w 1996 roku we Włocławku (z archiwum PTN)

Rycina 5. Doktor Irena Marcinek odbiera dyplom Członka Honorowego PTN z rąk prof. Franciszka Kokota w 1997 roku w Tarnowie (ze zbiorów dr. n. med. Antoniego Sydora)

Rycina 6. Doktor Irena Marcinek i profesor Bolesław Rutkowski, Włocławek 2007 (fot. Janusz Ostrowski)

STRESZCZENIE

Ostatnia publikacja przygotowana przez członków Sekcji Historycznej Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego (PTN) w cyklu dotyczącym członków honorowych PTN przedstawiała postać wybitnego słowackiego nefrologa, przyjaciela Polski i Polaków, Profesora Miroslava Mydlika. Obecna, dwudziesta piąta już publikacja z tej serii dotyczy po raz pierwszy osoby, która nie była nefrologiem, a mimo to, dzięki osiągnięciom innym niż były udziałem dotychczasowych bohaterów naszych publikacji, otrzymała ten zaszczytny tytuł, będący największym wyróżnieniem, jakim dysponuje Towarzystwo. W tym wypadku chodzi o doktor Irenę Marcinek, przedstawicielkę Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej, odpo-

wiedzialną m.in. za rozwój dializoterapii w Polsce. Liczna grupa bardziej doświadczonych i dojrzałych nefrologów, zwłaszcza tych zajmujących się leczeniem dializami, doskonale pamięta Panią Doktor ze względu na jej aktywną działalność na rzecz rozwoju dializoterapii, będącej stosunkowo młodą dziedziną medycyny, na otwartość na wszystkie nietatwe problemy, z jakimi spotykano się w tamtym czasie, i na wielką życzliwość i chęć niesienia pomocy każdemu z nas. Z tego powodu charakter niniejszego artykułu będzie nieco inny niż poprzednich w tym cyklu.

Forum Nefrol 2019, tom 12, nr 1, 74–78

Słowa kluczowe: Polskie Towarzystwo Nefrologiczne, członkowie honorowi, historia nefrologii

Piśmiennictwo

1. Ostrowski J., Rutkowski B. Poczet Członków Honorowych Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego. Część XXIV — Profesor Miroslav Mydlik. *Forum Nefrol.* 2018; 4: 293–297.
2. Marcinek I. Moje zainteresowanie rozwojem dializoterapii i transplantacji narządów (materiał niepublikowany), 2010.
3. Rutkowski B. Wspomnienie o dr Irenie Marcinek — Osobie szczególnie zasłużonej dla polskiej nefrologii. *Dializa i Ty* 2018; 1: 7–8.
4. Rutkowski B. Urzędnik doskonały. *Dializa i Ty* 2018; 2: 5–6.